

تاریخ علم

تاریخ علم در اسلام و ایران

به‌روایت دکتر علی اکبر ولایتی (بخش‌نود)

آنچه در پی می‌آید، ادامه مجموعه مباحث مطرح‌شده از سوی دکتر علی اکبر ولایتی در مجموعه برنامه‌های «ایران» در سیمای جمهوری اسلامی ایران با موضوع تبیین تاریخ علم در اسلام و ایران است:

سقوط اصفهان، پایتخت سلطنت صفویه، در سال ۱۱۳۵ق، و فروپاشی این سلسله تأثیرات ناخوشایند دیرپایی بر تاریخ سیاسی ایران برجای گذارد. نادرشاه افشار گرچه کوشید کشتی توفان‌زده این سرزمین را به ساحل آرامشی برساند، اما به سبب نبود یک ساختار منظم و دیوانی کارآمد شبیه دوران صفوی، نه‌تنها تلاش‌های نادرشاه و خلف او، کریم‌خان زند، در احیای دولت ایران عقیم ماند و از سوی ورثان سلطنت ایشان پیگیری نشد بلکه به هرج و مرجی انجامید که در تاریخ ایران کمتر مشاهده شده بود. سرانجام، در این وضعیت نابسامان، به پیروی از الگوی دوران افشار و زند، یکی دیگر از واحدهای ایل و طایفه‌ای ایران به نام قاجار فعال شد و قدرت را در سراسر پهنه ایران به‌دست گرفت. ساختار منسجم ایل‌ی این خاندان نهایتاً قادر شد ساختار دیوانی عهد صفوی را احیا و از توانمندی‌های آن بهره برد و تمامیت ارضی و حاکمیت ملی ایرانیان را بازپایی کند و آن را بار دیگر توانمند سازد.

اما همین ساختار به‌زودی معایب خود را نمایان کرد. دولت قاجار، هم به سبب طویل بودن دوران فرمانروایی، و هم به سبب هم‌زمانی با تحولات بسیار مهم خارجی و داخلی و رفتار و عملکرد خاص این دولت در برابر آن تحولات، نقشی بسیار مهم- فارغ از خوبی یا بدی آن- در مقدرات امروز ایرانیان داشته است. هنگامی که آغامحمدخان در ایران سرگرم نبرد و ستیز با جانشینان کریم‌خان زند و دیگر مدعیان تاج و تخت بود، تحولات عظیم سیاسی، اجتماعی در اروپا به گونه‌ای ریشه دوآند و درحال تکوین بود که تأثیرات خود را در سراسر جهان وازجمله ایران طی سال‌ها و دهه‌های آینده باقی گذاشت. اوضاع و احوال اروپا و سیاست‌ها و روابط بین دولت‌های بزرگ آنچنان بود که ایران را نخواه‌ناخواه در این سیاست‌ها و روابط، داخل کرد؛ به گونه‌ای که به سبب نبود دولت‌های مقتدر در ایران، سرزوشن این کشور به سیاست دولت‌های بزرگ و روابط آنان وابسته شد. باید توجه داشت که هر کشوری برای اتخاذ سیاستی مناسب در برابر کشورهای دیگر، باید شناخت کافی از طرف مقابل داشته باشد واتخاذ سیاست درست‌تر به میزان شناختی که از آن کشورها وجود دارد، وابسته است. پس توجه به این مطلب لازم است که اولیای امور ایران در اوایل دوران قاجار ادراک اندکی از اوضاع اروپا داشتند. درست است که روابط ایران و اروپا از قرن‌ها پیش به‌صورتی ضعیف آغاز شده بود و در عصر صفوی این ارتباط افزایش یافته بود؛ اما یورش غلجائیان شورشى به پایتخت صفویان و جنگ‌های داخلی ایران بعد از صفویه باعث شد که این رابطه به‌شدت سست شود و اساساً یکطرفه شود؛ به این معنا که اروپاییان گرچه نمی‌توانستند با ارسال سفرای موثر به دربار پادشاهان بزرگ و کوچک ایران از اوضاع ایران درک کافی بیابند، اما از طریق دو کمپانی هند شرقی انگلیس و هند شرقی هلند (VOC) و نیز مبلغان مسیحی مستقر در مراکز شهری بزرگ ایران و همچنین، از طریق گزارش‌های جهانگردان اروپایی که بعضاً اطباءى هم در میان آنها بودند، نتوانستند به کنه جامعه ایرانی رفتار و منش آن دست یابند و زمینه‌ای برای گسترش استعمار با این نقطه از آسیا بچینند. گزارش‌های بازمانده از این چند گروه شاهی متقن بر دقت این اشخاص حقیقی و حقوقی در ثبت و ضبط رفتار و سکنه ایرانیان و واکنش‌های ایشان به حوادث است. قدیمی‌ترین سند از حضور پزشکان خارجی در ایران دوران قاجار، برخلاف باور معمول، نه مربوط به دوران فتحعلی‌شاه و ورود هیات‌های رسمی دول اروپایی بلکه مربوط به زمان آغامحمدخان قاجار است و آن سند، یادداشت‌های گیوم آنتوان اولیویه (۱۸۱۴-۱۷۵۶م) فرانسوی در سفرنامه ۶جله‌اش است. سفرنامه اولیویه یکی از ارزشمندترین متون مربوط به تاریخ ایران در مقطع حساس تغییر سلطنت از آغامحمدخان قاجار به فتحعلی‌شاه است؛ اهمیت این سفرنامه به حدی است که بلافاصله پس از بازگشت اولیویه از ایران و سفر وی به نواحی شرقی (عثمانی و مصر) به زبان آلمانی هم ترجمه شده و در اتریش به چاپ رسیده است. اولیویه افزون بر عضویت در هیات‌مدیره (دیرکتوار) فرانسه و شرکت در مسائل سیاسی پزشک نیز بود. شغل وی این امکان را برایش فراهم می‌کرد که افزون بر محافل سیاسی و دیپلماسی ایران، به‌احتی با مردم و اشخاص معمولی کشور تماس داشته باشد.

1-Guillaume Antoine Olivier

نیمکت خبر

اعلام‌رتبه‌بندی دانشگاه‌های تراز بین‌المللی

معاون آموزشی وزیر علوم نتایج سال ۹۷ طرح ارتقای پنج دانشگاه و پنج پژوهشگاه برتر کشور را اعلام کرد. دانشگاه صنعتی شریف و پژوهشگاه دانش‌های بنیادی رتبه‌های اول را کسب کردند. علی خاکی صدیق در گردهمایی دانشگاه‌ها و پژوهشگاه‌های عضو طرح اقتصاد مقاومتی به بخشی از نتایج طرح مذکور (طرح ارتقای پنج دانشگاه و پنج پژوهشگاه برتر کشور به‌تراز بین‌المللی) در سال ۹۷ اشاره کرد و گفت: «این طرح دو سال است که اجرا شده و ما در سال سوم اجرای این طرح قرار داریم.» وی افزود: «دانشگاه صنعتی شریف برای دومین سال متوالی رتبه اول را کسب کرده است، پس از دانشگاه شریف، دانشگاه تهران، تربیت‌مدرس، علوم‌صنعت، امیرکبیر، صنعتی اصفهان، خواجه نصیرالدین طوسی، علوم پایه زنجان، فردوسی مشهد، اصفهان، شیراز، شهید بهشتی، تبریز، خوارزمی، علامه طباطبایی و الزهرا در رتبه‌های بعدی قرار دارند.»

دانشگاه

تفاهمنامه مشارکت و سرمایه‌گذاری در فراصندوق ستارگان امضاشد

۶۵۰ میلیارد تومان اعتبار اولیه برای اشتغال‌زایی دانش‌بنیانی‌ها

دکتر طهرانچی: دانشگاه آزاد اسلامی به راه‌اندازی سraهای نوآوری و مهارت‌آموزی توجه ویژه دارد

سورنا ستاری: دانشگاه آزاد اسلامی برنامه وسیعی برای ایجاد سraهای نوآوری دارد

رویکردی که در دانشگاه آزاد اسلامی داشتیم و شعار کارآمدی را سرلوحه برنامه‌های خود قرار داده‌ایم، دانشگاه آزاد اسلامی به‌عنوان نقش‌آفرین جدی در عرصه تربیت جوانان از پیشنه‌داره‌اندازی فراصندوق ستارگان حمایت کرد.

دکتر طهرانچی در پایان گفت: «دانشگاه آزاد اسلامی در دوره جدید مدیریتی خود، به جای مدرک‌گرایی، به راه‌اندازی استارت‌آپ‌ها و مهارت‌آموزی به دانشجویان و ایجاد سraهای نوآوری توجه ویژه داشته است و با توجه به اینکه دانشگاه آزاد اسلامی در همه‌شهرها حضور دارد، می‌توانیم فرهنگ کار را در کشور تغییر دهیم. مراسم امروز یک تغییر رویکرد نسبت به فضای کسب‌وکار است که امیدواریم این حرکت پایدار و بادوام بماند.»

دانشگاه آزاد اسلامی برنامه وسیعی برای ایجاد سraهای نوآوری دارد سورنا ستاری، معاون علمی و فناوری ریاست جمهوری نیز در این مراسم گفت: «جایگاه سرمایه‌گذاری خطرپذیر در کشور وضعیت نسبتاً خوبی پیدا کرده و در این مدت توانسته‌ایم چند صندوق جسورانه در بورس ثبت کنیم.»

وی با بیان اینکه متأسفانه پول نفت در کشور مابعد‌شدن‌ای نوع سرمایه‌گذاری را فراموش کنیم، اظهار داشت: «در تاریخ تجارت ما سرمایه‌گذاری‌های خطرپذیر قدمت چندهزار ساله دارد. باید به روش تجار بازار کار کنیم که یک جوان را تربیت می‌کردند و به او اخلاق و روش تجارت می‌آموختند، اما رویکرد حال حاضر ما این گونه نبوده و زمانی که مخترعان به ما مراجعه می‌کردند، فقط به آنها سرمایه می‌دادیم و توجهی به میزان آشنایی آنها با بازار و قیمت‌های رقابتی‌نداشتیم. به‌همین دلیل این نوع حمایت‌ها منجر به شکست می‌شد. برای اصلاح این رویکرد، تلاش کردیم شتاب‌دهنده‌ها را توسعه دهیم، چرا که شتاب‌دهنده‌ها نقش تربیت جوانان برای آینده را دارند و با حضور متوتورها و مربی‌ها، از ابتدای ایده‌تجاری‌سازی محصول در کنار جوانان قرار دارند.»

ستاری با بیان اینکه اکوسیستم نوآوری در کشور مامغول مانده است، گفت: «نوآوری یک اکوسیستم است که دانشگاه‌ها عامل اصلی آن هستند، چرا که با سرمایه‌گذاری دولت در حوزه آموزش و پژوهش، نمی‌توان به نتیجه مطلوب دست یافت، بنابراین نیاز به تقویت استارت‌آپ‌ها و مراکز نوآوری داریم. در این راستا در شهرها،

نواحی نوآوری را طراحی کردیم و تلاش داریم تا دوسال آینده یک میلیون مترمربع فضای نوآوری در کشور ایجاد کنیم که البته تاکنون ۵۰۰ هزار مترمربع از این فضا ایجاد شده است.» وی ادامه داد: «خوشبختانه دانشگاه آزاد اسلامی با امدن دکتر طهرانچی، برنامه‌های وسیعی برای ایجاد سraهای نوآوری داشته است. البته انتظار نداریم از این سraهای نوآوری، شرکت‌های بزرگ بیرون بیایند، بلکه وظیفه این سraها، تأمین نیروی انسانی برای اکوسیستم است و جوان در شتاب‌دهنده‌ها یاد می‌گیرد چطور ایده خود را به کسب‌وکار و محصول تبدیل کند.»

مسعاون علمی و فناوری ریاست جمهوری خاطرنشان کرد: «استارت‌آپ‌ها و مراکز نوآوری برای تأمین مالی با مشکل مواجه هستند، اما دولت نمی‌تواند سرمایه‌گذاری خطرپذیر داشته باشد، بنابراین در این حوزه نیازمند سرمایه‌گذاری بخش خصوصی هستیم، چرا که محصول در بخش خصوصی به وجود می‌آید. این در حالی است که پژوهشگاه‌های دولتی خوبی داریم و افراد خوبی هم در این پژوهشگاه‌ها تربیت می‌شوند، اما این افراد تا به بخش خصوصی نروند، نمی‌توانند محصول تولید کنند و در واقع محصول حاصل سرمایه‌گذاری بخش خصوصی است.»

ستاری با قدردانی از حامیان و سرمایه‌گذاران فراصندوق ستارگان اظهار داشت: «بخش خصوصی با مشارکت در این صندوق، می‌خواهد بین همه بازارهای پیش‌روی خود، روی جوانان سرمایه‌گذاری کند تا چند سال آینده این سرمایه‌گذاری به نتیجه برسد. این نگاه بسیار ارزشمند است، چرا که همان‌طور که کشورهای دیگر جوانان ما را جذب می‌کنند، تا چند سال آینده به سراغ استارت‌آپ‌های ما هم خواهند آمد، بنابراین باید هرچه زودتر از آنها حمایت کنیم.» وی افزود: «در این راستا نیازمند ماهیت‌های جدیدی‌تی برای استارت‌آپ‌ها هستیم تا شرایطی ایجاد شود که استارت‌آپ‌ها با شرایط ویژه‌ای فعالیت داشته باشند و مراحل معمول ثبت شرکت با انحلال شرکت را پشت سر نگذارند.» معاون علمی و فناوری ریاست جمهوری با تأکید بر اینکه استارت‌آپ‌ها تأمین‌کننده نیروی انسانی هستند، گفت: «حتی اگر استارت‌آپ‌ها شکست بخورند و منحل شوند، افراد آن بازهم سراغ ارزشمند است.»

دکتر ستاری در پایان خاطرنشان کرد: «استارت‌آپ‌ها را نمی‌توان با اکوسیستم دولتی ایجاد کرد، چرا که کسب‌وکار مربوط به بخش

خصوصی و ایجاد زیرساخت‌ها مربوط به دولت است و کار بخش خصوصی روی زیرساخت‌ها ایجاد می‌شود، بنابراین باید برای آینده جوانان سرمایه‌گذاری کنیم و ایجاد این فراصندوق، فرهنگ جدید سرمایه‌گذاری است که امیدواریم موفق باشد.»

قدرت‌دانی برای ایجاد فراصندوق ستارگان محمد مخبر، رئیس ستاد اجرایی فرمان حضرت امام(ره) نیز در این مراسم گفت: «در جبهه‌هایی که با دشمن مواجه هستیم، توانسته‌ایم آنها را مأیوس کنیم، اما در بخش اقتصاد هنوز آسیب‌پذیر هستیم و معیشت مردم نقطه آسیب اصلی به حساب می‌آید.» وی خاطرنشان کرد: «اگر در معیشت مردم موفق باشیم، دشمنان دیگر نمی‌توانند در حوزه تحریم کاری از پیش ببرند. خوشبختانه به لحاظ مزیت‌های کشور در مرحله‌ای قرار داریم که به سرعت می‌توانیم به نقطه امن اقتصادی برسیم. در این میان فعالیت‌های خرد و دانش‌بنیان، مزیت محسوب می‌شوند که در این میدان قشر عظیم تحصیلکرده‌آمداده فعالیت در هر دوی بخش است.» رئیس ستاد اجرایی فرمان امام(ره) از ایجاد ۱۰۰ هزار شغل کوچک و خانگی در سال جاری در نقاط مختلف کشور خبر داد و گفت: «ستاد اجرایی فرمان حضرت امام(ره) آمادگی دارد این رویکرد را در حوزه دانش‌بنیان هم ادامه دهد که ایجاد فراصندوق ستارگان یکی از این اقدامات است. جادار از دکتر طهرانچی، رئیس دانشگاه آزاد اسلامی که در کنار دیگر نهاده‌ا، از ایجاد این صندوق حمایت کرد و به میدان آمد، قدردانی ش‌ود.»

مخبر با بیان اینکه امروز رویداد بزرگی اتفاق افتاد که ترویج فرهنگ حمایت از اقتصاد دانش‌بنیان است، تأکید کرد: «در صندوق اجرای فرمان امام(ره)، سه صندوق ب‌وسی ایجاد شده، ولی این سه صندوق نمی‌توانند مشکلی را حل کنند و همواره به دنبال ایجاد یک مسیر جدید هستیم و امروز با امضای این تفاه‌نامه مسیر جدیدی باز شد و امیدواریم این فراصندوق‌ها بتوانند کشور را به نقطه بازدارندگی در بخش اقتصاد برسانند.»

اعتبار اولیه ۶۵۰ میلیارد تومانی

حمید امیری‌نیا، مشاور ستاد اجرایی فرمان امام(ره) نیز در این مراسم اقتصاد دانش‌بنیان را یک راهبرد اساسی در کشور توصیف کرد و افزود: «زنجیره تأمین مالی یک حلقه کلیدی در زیست‌بوم اقتصاد دانش‌بنیان است که باید در آن همه نهادهای نظام تلاش کنند تا این

زنجیره تکمیل شود.»

او راه‌اندازی فراصندوق را با حمایت معاونت علمی ریاست جمهوری و دانشگاه آزاد اسلامی دانست و ادامه داد: «اگر قرار است ایده‌ای به مراحل نهایی تجاری‌سازی برسد، نیازمند تأمین مالی بیشتری است و اقتصاد سنتی قادر به تأمین منابع مالی این نوع طرح‌ها نیست؛ از این رو بسیاری از طرح‌های فناورانه متوقف می‌شوند و به بازار تجاری‌سازی وارد نخواهند شد. بر این اساس پیشنهاد راه‌اندازی فراصندوق از دی‌ماه ۹۶ ارائه شد و با تعامل نهادهایی چون بازار بورس سرمایه، معاونت علمی و دانشگاه آزاد اسلامی از امروز آغاز به کار کرد.»

او با اشاره به اهمیت حمایت از طرح‌های فناورانه در بازارهای بین‌المللی خاطرنشان کرد: «به غیر از شرکت‌هایی که موفق به جذب منابع مالی خارجی شدند، زنجیره تأمین مالی شرکت‌ها در این حوزه تأمین نمی‌شود؛ هرچند در صندوق نوآوری و شکوفایی در این زمینه اقداماتی صورت گرفته است.»

مشاور ستاد اجرایی فرمان امام(ره) با بیان اینکه فراصندوق به ثبت شرکت‌ها هم رسیده است، ادامه داد: «این نامه آن نیز نیایی شده است، ولی با تشکیل این صندوق مهم‌ترین نکته ایجاد نگاه و رویکرد دانش‌بنیانی در نهادهای اقتصادی است، چرا که در راه‌اندازی این فراصندوق نهادهایی مانند مخابرات، همراه اول، کمیته امداد امام خمینی(ره)، آستان قدس رضوی، سازمان اقتصادی کوثر، سازمان بنیاد مستضعفان و سازمان تبلیغات اسلامی مشارکت داشته‌اند.»

او اعتبارات اولیه این صندوق را ۶۵۰ میلیارد تومان ذکر کرد و گفت: «همه سهامداران این صندوق که در بالا ذکر شد، ۱۰ درصد از منابع مالی آن را تأمین خواهند کرد.»

امضای قرارداد

گفتنی است، آیین رونمایی و پذیره‌نویسی فراصندوق ستارگان به‌عنوان اولین فراصندوق کشور در بازار سرمایه که با حمایت دانشگاه آزاد اسلامی و ستاد اجرایی فرمان امام(ره) و حضور سورنا ستاری معاون علمی و فناوری رئیس جمهور، دکتر محمدمهدی طهرانچی رئیس دانشگاه آزاد اسلامی و محمد مخبر رئیس ستاد اجرایی فرمان حضرت امام(ره) در نمایشگاه دستاوردهای اجتماعی ستاد اجرایی فرمان امام(ره) برگزار شد. در این مراسم، تفاه‌نامه مشارکت و سرمایه‌گذاری در صندوق ثروت ستارگان (فراصندوق ستارگان) بین موسسان و سرمایه‌گذاران فراصندوق منعقد شد. قابل ذکر است که با توجه به وجود سرمایه‌انسانی متخصص، جوان، متعهد و نوآور در کشور و متوقف شدن بسیاری از طرح‌ها و ایده‌ها در مراحل میانی و انتهای رشد به دلیل کمبود منابع مالی در زیست‌بوم دانش‌بنیان کشور و همچنین تحریم‌های ظالمانه استکبار جهانی و ضرورت داخلی‌سازی نیازهای اولویت‌دار صنایع مختلف کشور، فراصندوق ستارگان با هدف پر کردن این خلأ و استفاده از فرصت سرمایه‌گذاری در کسب‌وکارهای مراحل میانی و انتهایی در زیست‌بوم دانش‌بنیان کشور تأسیس می‌شود. موضوع اصلی فراصندوق ستارگان، سرمایه‌گذاری در انواع صندوق‌های سرمایه‌گذاری دارای مجوز از سازمان بورس و اوراق بهادار و مشارکت در تأسیس آنهاست.

در جلسه شورای اسلامی شدن دانشگاه چه گذشت؟

در جلسه شورای اسلامی شدن دانشگاه و مراکز آموزشی، طرح تشکیل واحد ارتباط خانه و دانشگاه در راستای استفاده از ظرفیت خانواده‌های همیار و داوطلب در یاری‌رسانی به دانشگاه‌ها بررسی شد. در این جلسه رستمی، رئیس نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاه‌ها گفت: «باید بدنه تصمیم‌گیر پیوسته‌های فرهنگی لازم برای مدیریت روانی جامعه را فراهم کند و متوجه ضرورت بازاریابی صحنه فرهنگی جامعه باشیم.» محمدمهدی صالحی، معاون فرهنگی سیاسی نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری نیز گفت: «در زمینه اولویت دادن به پذیرش بومی دانشجویان و تقویت ارتباط دانشگاه با خانواده، شورای فرهنگی اجتماعی زنان و خانواده متولی اجرای این اقدامات و پشیران سند دانشگاه اسلامی شد و مباحث کارشناسی آن حدود هفت جلسه در شورای فرهنگی- اجتماعی زنان و نهایتاً چهار جلسه بررسی نهایی در کمیته فرهنگی تربیتی را به دنبال داشت.»

